

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕННЯ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА

Олександр Васильович КОРНЄВ,

*аспірант Харківського науково-дослідного
інституту судових експертиз
імені засл. проф. М.С. Бокаріуса*

Своєчасне виявлення та якісне розслідування порушення недоторканості житла є важливою умовою належної реалізації державою функції щодо забезпечення відповідного права-гарантії, закріпленого у ст. 30 Конституції України. Адже вчинення злочину, передбаченого ст. 162 КК України, є прямим порушенням зазначеного права. Тому кожен такий випадок має отримувати належну кримінально-правову оцінку, а винні особи притягаться до відповідальності згідно закону.

До сьогодні в Україні відсутня окрема криміналістична методика розслідування порушення недоторканості житла, що не йде на користь практичній діяльності за даним напрямом. Тому є потреба у здійсненні наукових пошуків з метою формування відповідних методико-криміналістичних рекомендацій. З цієї метою нами було проаналізовано судову та слідчу практику щодо протидії злочинам, передбаченим ст. 162 КК України, та встановлено окремі проблемні аспекти їх розслідування, які потребують подальшого розвитку і вдосконалення.

Найбільш поширеними й ефективними слідчими (розшуковими) діями, які проводяться у кримінальному провадженні цієї категорії, є огляд місця події, допити потерпілих, свідків і підозрюваних, одночасні допити раніше допитаних осіб, слідчий експеримент, огляд предметів і документів, залучення експертів. Кожна з цих слідчих (розшукових) дій має свою специфіку, зумовленою особливостями предмета доказування і відповідних тактичних завдань розслідування.

Так, огляд місця події є невідкладною слідчою дією й у більшості випадків проводиться ще до внесення інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань за правилами огляду приміщень. Його основною метою є з'ясування обстановки в житлі чи іншому володінні особи, куди було здійснено незаконне проникнення, виявлення та фіксація слідів протиправних дій (проникнення, незаконного виселення, незаконного обшуку чи огляду тощо). У цьому сенсі особливо слід підкреслити важливість вилучення слідів перебування підозрюваного в житлі іншої особи (сліди рук, ніг, залишені предмети) і слідів самого проникнення (слідів злому, знарядь та інструментів). Також вагомим аспектом є встановлення наявності або відсутності ознак заволодіння певним майном, що в подальшому матиме значення для правильної кваліфікації діяння.

В якості свідків за даною категорією кримінальних проваджень підлягають допиту очевидці події, сусіди, родичі, знайомі потерпілого з питань, пов'язаних із належністю та особливостями користування житлом, що стало об'єктом незаконного проникнення, обставин виявлення події та особи, яка проникла до житла, поведінки учасників події на місці кримінального правопорушення тощо. Якщо очевидці бачили підозрюваного, то з'ясовуються дані про нього, ознаки зовнішності, чи зможе свідок у подальшому впізнати і за якими ознаками і т.п. Якщо відбувався фізичний конфлікт, бійка між учасниками події, то необхідно ретельно з'ясувати механізм контактної взаємодії, що могла призвести до утворення тілесних ушкоджень. Також як свідки, залежно від обставин справи, можуть бути допитані особи, що прибули на виклик, знайомі та родичі підозрюваних тощо.

В ході допиту потерпілих необхідно з'ясувати обставини виявлення ознак порушення недоторканності житла, якими документами підтверджується його приналежність потерпілому, які сліди та предмети на місці події можуть належати потерпілому чи іншим особам, котрі з ним проживають, які збитки нанесені порушенням недоторканності житла та ін.

Після затримання підозрюваного у вчиненні незаконного проникнення до житла необхідно провести його допит і, за потреби, освідування. Тактика допиту підозрюваного залежить від ситуації даної слідчої дії (конфліктної або безконфліктної), а доцільність проведення освідування виникає у випадках, коли особа може перебувати у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння або якщо в ході події чи відразу після неї підозрюваному було заподіяно тілесні ушкодження (при проникненні чи при затриманні особи потерпілими або очевидцями і т.п.).

Слідчий експеримент у кримінальному провадженні про порушення недоторканності житла в основному проводиться з метою перевірки показань на місці. При цьому такі експерименти доцільні не тільки для перевірки показань підозрюваного, який погоджується відтворити обставини події, а і є досить ефективними при перевірці показань очевидців, якими були потерпілі чи свідки. Нерідкими є ситуації, коли показання підозрюваного й очевидців події мають суттєві суперечності. Тоді виникає потреба провести їхні одночасні допити та слідчі експерименти з тими учасниками події, які виявляють згоду на зазначену слідчу дію.

Крім зазначених слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування порушення недоторканності житла може виникати потреба у вилученні й огляді документів, зокрема тих, що були складені у зв'язку з незаконним виселенням, обшуком і т.п., а також тих, що підтверджують право власності певної особи на житло чи інше володіння. Деякі документи можуть мати ознаки повного або часткового підроблення.

Серед різних форм використання спеціальних знань при розслідуванні порушення недоторканності житла найбільш суттєве

значення мають судові експертизи, особливо криміналістичні, технічні експертизи документів, почеркознавчі, наркологічні, судово-медичні та інші.

У підсумку відзначимо, що ефективність досудового розслідування такого кримінально караного діяння, як порушення недоторканності житла, вимагає швидкого та якісного проведення низки слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події, допитів потерпілих, свідків і підозрюваних, одночасних допитів раніше допитаних осіб, огляду документів, слідчого експерименту, а також залучення експертів. Цей перелік не є вичерпним, проте зазначені засоби доказування видаються найбільш поширеними й ефективними у кримінальному провадженні за цією категорією кримінальних правопорушень.